

Türkiye Dünya Mirasları Yönetim Planlarında Vizyon İfadeleri: Bir İçerik Analizi

Vision Statements in the Management Plans of Turkey's World Heritages: A Content Analysis

Prof. Dr. Hicran Hanım HALAÇ¹, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Bilge Kağan ÖNAÇAN²,
Yüksek Lisans Öğrencisi Hilal DAĞLI³, Doktora Öğrencisi Merve GÜLŞEN⁴

Öz

Kültürel miraslar ülkelerin kimlik sembolleridir. Türkiye'nin UNESCO miras listesinde 18 mirası bulunmaktadır. Bu mirasları etkin olarak korumak için yönetim planlarının hazırlanması gerekmektedir. Müdahaleler belirli bir plana göre yapılmalıdır. Yönetim planlarındaki vizyon ifadeleri, mirasın uzun vadeli hedefleri için motivasyon sağlayan kılavuzlardır. Bu çalışmada vizyon ifadelerindeki vurguları, eksiklikleri tespit ederek ve önerilerde bulunarak yeni yapılacak yönetim planları için örnek teşkil etmek amacıyla yönetim planlarında bulunan vizyon cümlelerinde kullanılan kelimelerin analizinin yapılması amaçlanmıştır. Keşfedici bir araştırma olarak yapılandırılan bu çalışma kapsamında Mart 2020 tarihinde Türkiye'de bulunan UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki 18 ve Geçici Listesi'ndeki 83 mirastan yedisi geçici listede olmak üzere 16 mirasın yönetim planına ulaşılmıştır. Veri toplama aşamasında ulaşılan tüm alan yönetim planlarında vizyon ifadelerine erişilerek Dünya Mirası olma ve geçici listede yer alma durumuna göre sınıflandırılmıştır. Verilerin analiz ve yorumlanması dört aşamada gerçekleşmiştir. Bunlar anahtar kelimelerin belirlenmesi, tasnif, kategori geliştirme, geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanması aşamalarıdır. Ulaşılan vizyon cümleleri içerik analizi yöntemiyle incelenerek kullanılan kelimeler ve kullanım sıklıkları tespit edilmiş, çıkarımlar yapılmıştır. Belirlenen 55 adet anahtar kelimenin toplamda 150 kez tekrar edildiği tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda yönetim planlarında en çok 'korumak' kelimesi ile karşılaşmıştır. Bu çalışma, yönetim planı hazırlanacak mirasların vizyon ifadeleri için ön analiz niteliği taşımakta ve rehber olma potansiyeli barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alan yönetim planı, vizyon, misyon, UNESCO, kültürel miras

Makale Türü: Araştırma

Abstract

Cultural heritages are identity symbols of countries. There are 18 heritage sites in Turkey's UNESCO permanent heritage list. Management plans need to be prepared to effectively protect them. Visions in their plans are guides that motivate the goals. The aim of this study is to analyze the words used in vision sentences in management plans in order to present samples for new plans that will be prepared. In March 2020, the management plan of 16 heritage sites in Turkey, of which 18 on the UNESCO World Heritage List and 83 on the Temporary List, are on the tentative list, has been reached. World heritage sites are classified according to the type of list they are found in. Analysis and interpretation of the data took place in four stages. These are: determination keywords, classification, category development, and ensuring validity and reliability. Vision sentences were analyzed in a descriptive research design using content analysis method. The used words and their usage frequencies were determined and inferences were made. It has been observed that the determined 55 keywords were repeated 150 times in total. The most used

¹Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, hhalac@eskisehir.edu.tr

²İstanbul Okan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, mbko@yahoo.com

³Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, hilaldagli3@gmail.com

⁴Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, mervegulsen03@gmail.com

Atf için (to cite): Halaç, H. H., Önaçan, M. B. K., Dağlı, H., ve Gülşen, M. (2022). Türkiye dünya mirasları yönetim planlarında vizyon ifadeleri: Bir içerik analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 707-723.

word in management plans has been "protect". This study is a preliminary analysis for the vision statements of the legacies whose management plan will be prepared.

Keywords: Area management plan, vision, mission, UNESCO, cultural heritage

Paper Type: Research

Giriş

Koruma alanları bulunduğu ekosistem ve taşıdığı kültürel değerleriyle yasalarla ve ilkelerle yönetilen alanlardır (IUCN, 2011). Dünyadaki miraslar için yönetim planlarının hazırlanması öncelikli bir konudur. Yönetim planı, mirasın ulaşmak istediği durumunu ve bunu gerçekleştirebilmesi için gereken en etkin yöntemi gösterir. Politikalar, yasal yönetsel ihtiyaçlar ve diğer belgelerin bütünleştirilmesini sağlar (Güneş, 2011, s. 50). Yönetim planlanması süreci alan yöneticilerinin alandaki doğal ve kültürel güzelliklerini tanımlarına, bu değerler için tehdit ve fırsat unsurlarını belirlemelerine ve uzun süreli koruma için strateji geliştirilmelerini sağlar (Ervin, vd., 2010, s. 33). Yönetim planı kavramı günden güne önem kazanan bir çalışma haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) listesine girebilme kriterleri arasında bulunması ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda da alan yönetimi kavramının yer alması bu konuda çalışmaların önemini artırmaktadır. Doğru alan yönetimi doğru yönetim planı hazırlanması süreciyle sağlanmaktadır. UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi'ndeki alanlar için yönetim planı talebine karşılık verilmemesi, birçok alanın Dünya Mirası Listesinde yer alamamasına ve/veya listede yer alanların da listeden çıkarılmasına yol açan önemli sebeplerden birisidir. Belirli bir vizyon çerçevesinde geliştirilen, yerel ve merkezi idarelerce yönetilen alanlarda hazırlanan bu plan, alanın sürdürülebilirliği için önemli parametrelerdendir. Plan hazırlama sürecinde belirlenen vizyon çalışmanın amacı ve hedefi hakkında bilgi vermekte, kurum ve paydaşlarına rehber olmakta, alan koruma politikasını ifade etmektedir. Bu bakımdan vizyon ifadelerinin her kelimesi alanın potansiyeline ve gelecek hedefine vurgu yapan ifadelerden oluşmalıdır. Birkaç cümle içinde alan için mevcut durum analizi, gelecek hedefleri ve uygulama yöntemlerini aktaran ifadelerden oluşan vizyon cümlelerinde, uygulama motivasyonunun sağlanması için vurgunun doğru yapılması gerekmektedir. Vizyon ifadelerinde yönetim planları kısa ve yoğun bir şekilde ifade edildiği için akılda kalıcıdır. Vizyon ifadesi misyon ifadesiyle birlikte paydaşları motive etmeyi, ortak duygu oluşturarak stratejiler oluşturmayı amaçlar (Akça, 2017, s. 58).

Buldukları ülkelerin sembolü niteliğindeki dünya miraslarının vizyon ifadeleri, gelecekte olmak istedikleri yeri ifade eder ve son derece önemlidir. Ülke sembollerinin evrensel görünürlüğü UNESCO listesinde yer almasıyla sağlanır. Listeye giren mirasların taşıdıkları özgün değeri korumaları ve yaşatmaları kalıcılıkları açısından oldukça önemlidir. Mirasa yapılan her müdahalenin miras üzerinde kalıcı olduğu göz önünde bulundurularak yönetim planlanması yapılmalıdır. Bu evreden sonra yapılan her müdahale evrensel boyutta olması gerektiği gibi yönetim planı vizyon ifadesinde seçilen kelimeler, evrensel nitelikte karşılığı olan ifadeler olmalıdır. Ülkeler mirasların yönetim planlarında yer alan vizyon ifadeleriyle mirasla birlikte gelecekte olmak istedikleri yeri işaret etmektedir. Bunun gerçekleşmesi için gerekli motivasyonun sağlanmasında vizyonda seçilen kelimeler oldukça önemlidir. Alan yönetimi için motivasyon ve yönlendirme sağlayan vizyon cümleleri alanın geleceğe taşınması ve dünyaya tanıtılması için bir slogan niteliğinde olmalıdır.

Yönetim planları ülkeler açısından bu kadar önemli iken Türkiye'de UNESCO listesinde Mart 2020 tarihinde yer alan 101 mirastan sadece 16'sı için yönetim planı hazırlanmış olması bu konuda önemli bir eksikliğin olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan hazırlanmış olan yönetim planlarındaki vizyon ifadelerinin ne kadar uygun ve etkili olduğu da araştırılmaya ihtiyaç duyulan bir konudur.

Kurumlar için vizyon nasıl oluşturulur, içeriği nasıl olmalıdır vb. birçok yayına ulaşılmaktadır. Farklı sektörlerdeki vizyon ifadelerine ilişkin çalışmalara da literatürde

rastlanmaktadır. Ulusal Tez Merkezi ve Google Scholar'dan Türkçe arama yapılmış ancak UNESCO yönetim planları vizyonlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ulusal ve evrensel perspektifte oldukça büyük öneme sahip oldukları tescillenmiş bu alanlar için vizyon ifadelerinin detaylı incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu tür bir inceleme hem halihazırdaki vizyon ifadelerinin iyileştirilmesi hem de yeni hazırlanacak planlarda yer alacak vizyon ifadeleri için örnek teşkil etmesi bakımından önemlidir. Bu çalışmada Türkiye'de bulunan UNESCO Miras Listesi ve geçici listesinde yer alan eser veya alanların yönetim planlarındaki vizyon ifadelerinin incelenmesi ve analizleri sonucunda hangi kelimelerin bu ifadelerde daha çok kullanıldığına ortaya koyulması amaçlanmıştır. Çalışmanın hem halihazır yönetim planlarının güncellenmesinde hem de yeni yönetim planlarının hazırlanmasında rehber niteliği taşıması ümit edilmektedir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Kültürel Miras Alanlarında Yönetim Planı

Kültürel miras, uygarlıkların sanat, bilim ve sosyal yaşamlarına dair bilgi veren, korunmalarında toplum için fayda bulunan taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarını kapsamaktadır. Dünyada korunacak değerler “doğal ve kültürel varlıklar” kavramı içinde yer almaktadır (Ahunbay, 2009, s. 22). “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme”, UNESCO'nun Genel Konferansı'nda 1972'de kabul edilmiştir. Bu sözleşmenin amacı üstün evrensel değerlere sahip mirası dünyaya tanıtmak ve koruma bilinci oluşturarak iş birliğini sağlamaktır (whc.unesco.org).

Bir mirasın UNESCO listesine girebilmesi için temel ölçütler UNESCO tarafından belirlenmiştir. İnsan yaratıcı dehasının eseri olan, eşsiz bir doğal güzelliğe veya estetik değere sahip gelenekler ya da fikirler, sanatsal ve edebi eserler için 10 kriter belirtilmiştir (whc.unesco.org). Diğer taraftan bir alanın UNESCO Dünya Miras Listesi'ne aday gösterilmesi için yapılacaklar beş aşamada toplanmaktadır. Bunlar alanın üstün evrensel değerinin belirlenmesi ve belgelerin toplanması için bilimsel bir çalışma yapılması, alanın evrensel değerinin tespit edilerek geçici liste adaylık çalışmalarının yapılması ve dosya hazırlanması, alan yönetiminin kurulması, alan yönetim planının hazırlanması, alanın Dünya Miras Listesi için adaylık dosyasının hazırlanmasıdır (Şahin, 2013, s. 38).

UNESCO, koruma altına almayı amaçladığı varlıklar için Dünya Miras Komitesi tarafından belirlenen miras adaylarını kültürel, doğal ve karma olmak üzere üç grupta incelemektedir. Bu üç gruptan bir ya da birden fazla kritere sahip miras adayları Geçici Miras Listesi veya Dünya Miras Listesi'nde bulunmaktadır (Durmuş, 2019, s. 14). Türkiye UNESCO Dünya listesine bakıldığında ilk 25 ülke içinde yer almaktadır. Türkiye'nin Mart 2020 tarihinde UNESCO Dünya Miras Listesinde 16 adet kültürel ve iki adet karma olmak üzere 18 mirası bulunmaktadır. Türkiye UNESCO geçici listesinde ise 77 adet kültürel, üç adet karma ve üç adet doğal olmak üzere 83 mirası bulunmaktadır. Önemli bir kültürel miras potansiyeline sahip olan Türkiye'de kültür varlıklarına dair düzenleme 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile yapılmaktadır (Kültür ve Tabiat, 1983).

1.1.1. Kültürel Miras Alanlarında Yönetim Planı

Dünyada tarihi alanların kent kimliği için belirleyicilikleri giderek artmaktadır. Tarihi alanların önemin artması bu alanların etkin koruma çalışmalarının önemini de arttırmaktadır. Bu doğrultuda “alan yönetimi” gündeme gelmektedir (Ayrancı ve Gülersoy, 2009, s. 73). UNESCO, yönetim planını mirasın üstün evrensel değerinin korunması için bir planlama olarak kabul etmiş ve bir mirasın UNESCO listesine alınmasında zorunluluk haline getirmiştir. UNESCO Dünya Miras Listesi ve geçici listedeki mirasların belirli bir vizyon çerçevesinde etkin bir şekilde korunması için Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ek maddesinde alan yönetimi ve yönetim planı kavramları yer almaktadır. Yönetim alanı, koruma alanlarının etkin korunması, yaşatılması ve belirli vizyon çerçevesinde geliştirilmesi, toplumla buluşturmak

amacıyla koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel idareler arasında eşgüdümün sağlanması amacıyla oluşturulan ve sınırları Bakanlıkça belirlenen alanlardır (Kültür ve Tabiat, 1983). Kültürel miras yönetim planlaması, mirasın korunmasını, yürütülen çalışmalarda yetkililer arası iletişimin sağlanmasını, paydaşların çalışmanın takip sürecinde yer almasını ve mirasın stratejik olarak planlanmasını düzenleyen bir modeldir. Belirlenen yönetim alanı için yönetim planı hazırlanması, denetlenmesi, uygulanması ve güncellenmesi ise alan yönetimidir (Uluslan, 2016, s. 375).

Alan yönetimi mirasın gelecek kuşaklara aktarılması ve kentsel ölçekte korumanın sağlanabilmesi açısından en güncel araçtır (Kocabaş, 2012, s. 333). Tüm korunan alanlarda insan faaliyetlerine yönelik genel düzenlemelerin olması, alan özelinde doğru müdahale kararları alınması için yeterli olmamaktadır. Bununla birlikte en alt düzeyden en üst düzeye koruma alanları yöneticileri ve sorumlu kişilerinin mirasın önemine yönelik farkındalıkları da farklılık göstermektedir. Yöneticilerin farkındalıkları kurumun vizyon ve misyonuna göre değişebilir. Zaman içinde karşılaşılan sorunlar, yerel yönetimlerin koruma farkındalığının önemini göz önüne sermiştir. Yönetim planı alanın risklerinin ve fırsatlarının iyi belirlenmesinde, kısa ve uzun vadeli alana yönelik çalışmaların planlanmasında oldukça önemlidir (Güneş, 2011, s. 47; Kaya ve Tuna Uysal, 2017, s. 113).

UNESCO'nun Operasyonel Rehberi (Operational Guidelines) kriterlerinden yola çıkarak farklı coğrafyada yer alan dünya miras alanları için yerel alan yönetim planları oluşturulmaktadır. Farklı coğrafyalardaki yönetim planları incelendiğinde yönetim planının bölgenin kültürel, sosyal ve ekonomik gibi yerel koşullar çerçevesinde şekillendiği görülmektedir (Akça, 2017, s. 579). Yönetim planının tanımı, hazırlanış amacı ve süreci değerlendirmek adına literatür incelenerek yönetim planına ilişkin bazı tanımlara ulaşılmıştır. Söz konusu tanımlardan hareketle yönetim planı, kullanıcılarının ihtiyaçları doğrultusunda alanın korunması için belirli strateji ve hedefler içeren belirli periyotlarda yenilenen, değişimlere uyum sağlayabilen ve yasal bir çerçevesi olan rehberdir şeklinde tanımlanabilir.

Türkiye'deki mevzuatımızda alan yönetimi kavramı 2015 yılında yürürlüğe giren 26006 sayılı Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te geçmektedir. Yönetmeliğin amacı;

“Ören yerleri, sit alanları ve etkileşim sahaları ile bağlantı noktalarının kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin koordinasyonunda sürdürülebilir bir yönetim planı çerçevesinde korunması ve değerlendirilmesini sağlamak, yönetim alanlarının belirlenmesi, geliştirilmesi, yönetim planlarının hazırlanması, onaylanması, uygulanması ve denetlenmesi ile alan yönetimini gerçekleştirmek üzere görev alacak danışma kurulu, alan başkanı, eşgüdüm ve denetleme kurulu, denetim birimi ve anıt eser kurulunun görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”

şeklinde ifade edilmektedir. Anılan yönetmeliğe göre ilgili belediye ve bakanlıkça tarihi mirasın yönetim planı hazırlanmalı ya da hazırlatılmalıdır. Planda alınacak kararlar için sivil toplum örgütleri, meslek odaları, üniversite temsilcileri gibi paydaşlardan oluşan bir danışma kurulu kurulur. Bunun yanında yetkililerin yer aldığı denetleme kurulu da oluşturulur ve başkanlığını alan başkanı yapar. Hazırlanan planı kurul altı ay içinde onaylamak ve denetlemekle yetkilidir. Yönetim planı alanın ihtiyaçlarının belirlendiği mevcut durum tespiti; alanın sorunlarını tespit edildiği alan analizi; gelece vizyonu ve yönetim stratejilerinin belirlendiği alanın vizyonun belirlenmesi ve esas politikaların oluşumu; yönetimde bulunacak paydaşların görev tanımları finans çalışmaları ve eylem planlarının hazırlandığı çalışma programı, zamanlama ve projelerin belirlenmesi ve planın izlenme ve değerlendirme süreçlerinin programladığı izleme, değerlendirme ve eğitim süreçlerinin tanımlanması olarak beş başlıktan oluşmaktadır.

1.2. Vizyon

Vizyon kurumların gelecekte ne olmak istediğini belirtir. Ulaşılmak istenen hedefi işaret eder. Bu hedefin temellerini ve gelecekte nerede olacağı konularında yol göstericidir (Kılıç, 2010, s. 89). Ülgen ve Mirze'ye (2013, s. 177) göre vizyon, kurumların ulaşmak istedikleri konumu belirten ifadelerdir. Güzelcik (1999, s. 81) ise vizyonu gitmek istenilen yöne yönlendiren, uzun vadedeki hedefleri gösteren rehber olarak tanımlamaktadır.

Literatürde farklı yıllarda yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde (Tablo 1) vizyon cümlelerinin genel olarak varlık nedeni, temel değerler, öz değerler, fırsatları tanımlayıcılık, anlamlılık, paylaşılmışlık, avantaj sağlayıcılık, öz amaçlar, liderlik, yenilikçilik, küresellik, pazar odaklılık, uzun dönemlilik, arzu edilen amaçlar, gözlemlenebilirlik, eylem odaklılık, çevresel duyarlılık, etik davranışlar gibi değerlere sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Vizyon bildiriminde yer alması gereken değerler

Yazar	Yıl	Vizyon İçeriği
Collins ve Porras	1996	Öz değerler, öz amaçlar, büyük hedefler.
Alcorn	1998	Öz değerler, öz amaçlar, büyük hedefler.
Abelman ve Amy	2008	Paylaşılmışlık, açıklık, zorlayıcılık, karmaşıklık, avantaj sağlayıcılık, gözlemlenebilirlik.
Bratianu ve Balanescu	2008	Varlık nedeni, temel değerler, sosyal sorumluluk, anlamlılık.
Kasowski ve Filion	2010	Gelecek yönelimlilik, netlik ve gerçekleştirilebilirlik, değişim odaklılık.
Yozgat ve Karataş	2011	Sosyal sorumluluk, çevresel duyarlılık, etik.
Burke	2011	Kısalık, açıklık, somutluk, hedefler, gelecek yönelimlilik, arzu edilen amaçlar, başarı kriterleri.
Masood vd.	2012	Kısalık, açıklık, somutluk, yaratıcılık, fırsatları tanımlayıcılık, gelecek yönelimlilik, eylem odaklılık, uzun dönemlilik, esneklik.
Ay ve Koca	2012	Liderlik, yenilikçilik, küresellik, büyüme-gelişme, öncülük, kalite, ekonomiklik.
Haghighi vd	2013	Kısalık, açıklık ve anlaşılabilirlik, gelecek yönelimlilik, değişim odaklılık, ilham vericilik, net hedefler.
Papulova	2014	Anlaşılabilirlik, hatırlanabilirlik, motive edicilik, ilham vericilik, gelecek yönelimlilik.

Kaynak: Ocak, Güler ve Basım, 2016, s.506-507

Belirlenen hedeflere yönelmeye yardımcı olan vizyon, kurumun içine düşeceği beklenmedik durumlarda yol gösterici olup geleceğe dönük faaliyetlerde çalışanlara rehberlik etmektedir. Vizyon sayesinde çalışanlar kurum hedeflerini öğrenerek o doğrultuda çalışarak iş birliği, rasyonel davranış ve başarıya doğru yol alan bir yapı oluşur. Vizyonu olmayan kurumlar ise bir kaos ortamı içerisine sürüklenir (Ülgen ve Mirze, 2013, s. 178).

Vizyon kurum üyeleri tarafından kolayca kavranabilecek kadar yalın, uygulanabilecek derecede işlevsel ve bütüncül anlayışla oluşturulmalıdır. Coşku verici, harekete geçirici, değişime istekli, destekleyici, gerçekçi, inanılır, kurum performansını ve beklentilerini yükseltecek nitelikte olmalıdır. Kurumun mevcuttaki konumunu açıkça ifade ederek hedeflerine ulaşması için rehberlik yapmalıdır (Kılıç, 2010, s. 89).

Vizyon ifadeleri beş adımda belirlenir. Bu adımlar sırasıyla, yapılan işte neyin önemli olduğunu belirlemek, hedeflerin gerçekleşmesi için engellerin neler olduğunu tespit etmek, hedeflere götüreceği kaynakların neler olduğunu saptamak ve başarıya götüreceği unsurlar

araştırılarak somut uygulamalar yapmaktır (Karaman, 2005, s. 98). Bu doğrultuda vizyon ifadeleri belirlenirken;

- “Neden varız?
- Nereye gidiyoruz?
- Oraya nasıl ulaşacağız?
- Kurumumuzda hangi değerleri korumalıyız?
- Vizyonu hangi davranışlarımızla yaşatabiliriz?
- Vizyonun başarılması için gerekli davranış ilkeleri neler olmalıdır?”

gibi sorulara üst yönetim tarafından cevap bulunmalı ve çalışanların etkin katılımı sağlanmalıdır (Karaman, 2005, s. 102).

1.3. Misyon

Misyon, kurumun neyi başarmak için var olduğunu belirtmekte olup bir varoluş bilinci sunmaya gayretlidir (Dalay ve Altunışık, 2002, s. 20). Kurum stratejilerine yol gösterici nitelikte olduğu için önemli bir başlangıç noktasıdır (Ülgen ve Mirze, 2010, s. 68). Misyon kurumlar için; değerleri, inançları, varoluş nedenleri, yaptığı işleri ve kendini diğer işletmelerden ayırt edebilmeleri için izlemeleri gereken stratejileri gösteren yol haritasıdır (Muslu, 2014, s. 155). Akgemci ve Güleş (2009, s. 14) misyonun önemli özelliklerini, kurumun üretim ve hizmet alanını belirtir, hizmet sürecini değil hizmet amacını tanımlar, çalışanları motive edecek, gurur duyacakları anlamlı bir iddia ortaya çıkarır, kısa, açık ve çarpıcı şekilde ifade edilir, şeklinde sıralamıştır.

1.4. Vizyon ve Misyon İlişkisi

Vizyon kurum için hayal edilen gelecek iken misyon kurumun neden var olduğunu ortaya koyar. Vizyon kuruma hayal edilen gelecek için temel kararlar ve bazı kısıtlamalar koyarak kurumun başka istikamete yönelmesini engeller. Misyon ise kurum hayallerinin gerçekleştirilmesinde görev alanı oluşturur. Çalışanlara hedefler koyarak ortaklaşa neler yapacaklarını gösterir. Bu yönüyle misyon ortak bir değerdir ve vizyona ulaşmada önemli bir araçtır (Dinçer, 1998, s. 27). Misyon ne maksatla, kim için, nasıl, ne sunulacağının cevaplarını içermektedir ve bugünle, müşterilerle, temel süreçlerle ve performans ile ilgilidir. Vizyon ise yarınla ilgilidir, ilham vericidir, stratejik karar ölçütlerini belirler ve zamandan bağımsızdır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Keşfedici bir araştırma özelliği taşıyan bu çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verileri açıklamak için kavramlara ve bağlantılara ulaşmaktadır. İçerik analiziyle toplanan verileri açıklayacak kavramlara ulaşmak amaçlanır. Birbirine benzeyen veriler belirli temalar çerçevesinde toplanarak okuyucunun anlayabileceği şekilde aktarılır. Bir metnin içeriğinin sayısal betimlemesi için objektif ve sistematik sayma ve kaydetme yöntemleri kullanılır (Neuman, 2012, s. 466).

2.2. Araştırma Örnekleme

Çalışmada UNESCO Dünya Miras Listesi ve Geçici Listede bulunan miraslar tam sayım yöntemi ile örneklem alınmıştır. Çalışma için Türkiye’de bulunan ve UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan 18 mirasla birlikte Geçici Listede yer alan 83 mirasın yönetim planları analiz edilmiştir. Toplam 101 mirastan 16 mirasa ait yönetim planına ulaşılmıştır. Ulaşılan yönetim planlarındaki vizyon ve misyon ifadeleri incelenmiştir. Misyon ifadelerine sadece İstanbul Tarihi Yarımada, Bergama Çok Katmalı Kültürel Peyzajı, Bursa Cumalıkızık ve Efes mirasları yönetim planlarında rastlanmıştır. Misyon cümleleri için sayının yetersizliği nedeniyle incelenen yönetim planlarında sadece vizyon cümlelerinde kullanılan kelimeler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

UNESCO Dünya Mirasları ve Geçici Listedeki miraslar için ulaşılan yönetim planları Tablo 2’de listelenmiştir. Ulaşılan 16 mirastan Kekova mirası karma, Kızılırmak Deltası ve Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Alanı doğal miras kategorisinde diğer miraslar kültürel miras kategorisinde yer almaktadır.

Tablo 2. UNESCO Dünya Listesi ve geçici listedeki miraslar için ulaşılan yönetim planları

DM1	İstanbul Tarihi Yarımada	G1	Mudurnu Kültürel Miras Alanı
DM2	Çatalhöyük Neolitik Antik Kenti	G2	Harran Yönetim Planı
DM3	Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı	G3	Savur Yönetim Planı
DM4	Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı	G4	Kızılırmak Deltası Yönetim Planı
DM5	Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı Alan Yönetimi	G5	Kekova Yönetim Planı
DM6	Efes Yönetim Planı	G6	Nemrut Dağı Yönetim Planı
DM7	Ani Kültürel Peyzaj Alanı Yönetim Planı	G7	Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Alanı
DM8	Göbekli Tepe Yönetim Planı		
DM9	Aphrodisias Alan Yönetim Planı		

‘DM’ harfi Dünya Listesinde, ‘G’ harfi Geçici Listesinde bulunan yönetim planlarını ifade etmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması

Türkiye’deki miraslar ait ulusal yönetim planlarına Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın sitesinden ulaşılmıştır. Ayrıca Google arama motorunda alan adı ve yönetim planı anahtar kelimeleriyle 2020 Mart ayı içerisinde aramalar yapılmıştır. İstanbul Tarihi Yarımadası iki dönem yönetim planı dahil 17 yönetim planına ulaşılmış yarımada için güncel olan yönetim planı çalışmaya dahil edilmiştir. Yönetim planlarındaki vizyon ifadeleri incelenmiş ve kullanılan kelimeler ve sıklıkları tespit edilerek kategorilendirilmiştir. Ulaşılan vizyon ifadeleri yönetim planı içinde yazıldığı şekliyle Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Yönetim planlarının vizyon ifadeleri

DM1	İstanbul Tarihi Yarımada	“Zengin tarihi birikimini koruyup, yaşayan, üreten, sosyal-ekonomik mekânsal ve kültürel kimliğini geleceğe aktaran bir Tarihi Yarımada için kullanıcıların ve yaşayanların katılımıyla tüm kurum ve kuruluşları ile eşgüdüm ve şeffaflık içinde yürütülen; Tarihi Yarımada’nın üstün evrensel değerini koruyan bir Yönetim Planı” (“İstanbul Tarihi”, 2018).
DM2	Çatalhöyük Neolitik Antik Kenti	“İçinde bulunduğu peyzajla birlikte korunan ve değerlendirilen, herkes için ulaşılabilir kılan, en ileri bilimsel yöntemler ile araştırılan, antik Neolitik yerleşim örneği özelliklerini ziyaretçilere aktardığı ve yerel ekonomiye katkı sağlayan bir Dünya Mirası” (“Çatalhöyük Neolitik”, 2013).
DM3	Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı	“Doğal, kültürel ve somut olmayan Kültürel Miras’ın, karşılıklı etkileşimle, binlerce yılda farklı katmanlar yaratarak oluşturduğu Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı’nın bütüncül şekilde korunması, kurumların, STK’ların, halkın ve ziyaretçilerin ortak ve bilinçli çabaları ile sürdürülebilir kılan bir Bergama ve Bergama’da yaşamayı zenginlik ve ayrıcalık olarak gören nesiller yaratmak” (“Bergama Çok”, t.y.).
DM4	Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı	“Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk başkenti olarak, kuruluş izlerini taşıyan Hanlar Bölgesi, Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık Köyü’nün somut ve somut olmayan tüm değerlerini korumak, yaşatmak ve dünyaya miras bırakmaktır” (“Bursa ve Cumalıkızık”, 2013).
DM5	Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı Alan Yönetimi	“Yükarı Mezopotamya’da çeşitli uygarlıklara başkentlik yapmış Diyarbakır’ın tarihi ve kültürel mirasını koruyarak günümüze kadar gelmesini sağlayan Kent Surları, Hevsel Bahçeleri ve Dicle nehrinin üstün evrensel değerlerini katımcı, iş birliğine dayalı biçimde yönetmek ve gelecek kuşaklara koruyarak aktarmak” (“Diyarbakır Kalesi”, t.y.).
DM6	Efes Yönetim Planı	“Sürdürülebilir, katımcı ve yenilikçi yaklaşımlarla korunarak yaşanan, Dünya Mirası Efes Dünya Mirası Efes’in korunması ve yaşatılması çalışmalarında örnek bir merkez olmasını sağlayacak bir alan yönetimi” (“Efes Yönetim Planı”, t.y.).
DM7	Ani Kültürel Peyzaj Alanı Yönetim Planı	“İpek Yolu üzerinde bir araştırma merkezi ile desteklenerek korunmuş, yeni iletişim teknolojileri ile uluslararası kamuoyuna kazandırılmış, katımcı yöntemlerle bölge kalkınmasına katkı sağlayan bir açık hava müzesi: Ani” (“Ani Kültürel”, 2015).
DM8	Göbekli Tepe Yönetim Planı	“Mekanın özelliklerini ve ruhunu korumak kazı çalışmalarının ve araştırmaların yapılmasını mümkün kılmak ve teşvik etmek alanın ve çevresinin sürdürülebilir kalkınmasını ve kullanımını garanti altına almak” (“Göbekli Tepe Alanı”, 2017).
DM9	Aphrodisias Alan Yönetim Planı	“Katımcı ve sürdürülebilir bir alan yönetimi anlayışı çerçevesinde, taşıdığı üstün evrensel değerleri korunan ve toplumun tüm kesimleri için erişilebilir olan, çevresine kültürel ve ekonomik canlılık kazandıran, koruma ve turizm arasındaki dengeyi kuran bir Aphrodisias” (“Aphrodisias Antik”, 2012).
G1	Mudurnu Kültürel Miras Alanı	“Özgün kimliğini, tarihi, kültürel ve doğal değerlerini koruyan; sürdürülebilir gelişme ilkeleri doğrultusunda ekonomisi turizm ve diğer sektörlerle çeşitlendirilerek canlanmış; somut ve somut olmayan kültür mirası ile hak ettiği görünürlüğe ulusal ve uluslararası düzeyde kavuşmuş, marka olmuş ve UNESCO Dünya Mirası olmuş, kıscacası MUDURNULULUK BİLİNCİ İLE KORUNMUŞ VE KALKINMIŞ bir Mudurnu” (“Mudurnu Kültürel”, 2014).
G2	Harran Yönetim Planı	“Geçmişten geleceğe, zengin tarihi ve kültürel değerlerini yaşatan, koruyan, üreten ve çoğaltan Harran” (“Harran Yönetim Planı”, 2016).
G3	Savur Yönetim Planı	“Kültürel mirasıyla, doğal güzellikleriyle, özgünlüğünü koruyan üreten, yaşayan yıldız; yeşil Savur” (“Savur Yönetim Planı”, 2016).
G4	Kızılırmak Deltası Yönetim Planı	“Alanın kaynak değerlerinin etkin bir şekilde korunduğu, sulak alan hizmet ve ürünlerinin sürdürülebilir kullanımının sağlandığı, alandaki sosyoekonomik faaliyetlerin bu değerlerle uyumlu bir şekilde geliştirildiği ve sürdürüldüğü, tüm paydaşların karar süreçlerine etkin bir şekilde katıldığı ve sorumluluk üstlendiği, benzer alanlara örnek teşkil edecek bir yönetim sağlamaktır” (“T.C. Çevre”, t.y.a.).
G5	Kaş-Kekova Yönetim Planı	“2031 yılında Kaş-Kekova OÇKB, doğal kaynakları ve tarihi mirası ile korunan, ekolojik değerler üzerindeki ekonomik ve sosyal faaliyetlerin etkilerinin göz önüne alındığı, ilgili tarafların iş birliği ile deniz ve kıyı alanları için bütüncül bir yönetim planı takip edilerek, Akdeniz Havzası’na örnek olarak gösterilebilmelidir” (“Kaş-Kekova Özel”, t.y.).
G6	Nemrut Dağı Yönetim Planı	“Tarihi/kültürel/doğal mirasın birlikte korunduğu ve hayvancılık ile gelişen bir bölge” (“Kommagene Nemrut”, 2017).
G7	Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Alanı	“Çevre bilincine sahip, mutlu insanların yaşadığı, potansiyelini koruyarak kullanan, dünyaca tanınmış Özel Çevre Koruma Bölgesi olmak” (“T.C. Çevre”, t.y.b.).

Verilerin analizi ve yorumlanmasında frekans analizi kullanılmıştır. Frekans, bir değişkenin her değerinin meydana gelme sayısı olarak ifade edilmektedir (Gay vd., 2012, s.322). Rakamlar ve sayılar nicel araştırma türleriyle ilişkili olsa da nitel verinin belirli bir düzeyde (sözcükler ve cümleler gibi) sayılara indirgenmesi mümkündür. Bununla çalışmanın güvenilirliğini artırmak, yanlılığını azaltmak, ortaya çıkan tema ve kategorilerle arasında karşılaştırma yapabilmeye olanak sağlamak amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 256-257).

Yönetim Planlarındaki vizyon ifadelerinden elde edilen kelimelerin analiz edilmesi ve yorumlanması Ateş ve Karatepe (2013)'nin çalışmasında olduğu şekilde dört aşamada gerçekleştirilmiştir: (a) Anahtar Kelimeleri Belirleme, (b) Tasnif Etme, (c) Kategori Geliştirme, (d) Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama aşağıda bu aşamaların detayları sunulmuştur.

2.4.1. Anahtar Kelimelerin Belirlenmesi Aşaması

Bu aşamada vizyon cümleleri içinde analiz edilecek kelimeler içerik analizi yöntemiyle seçilmiştir. İncelenen 16 vizyon cümlesinde değer, amaç, hedef, avantaj, sorumluluk, paydaş ve yönelim gibi vizyon ifadelerinde yer alması gerektiği değerlendirilen (Ocak, Güler ve Basım 2016, s. 506-507) kelimeler seçilmiştir. Vizyon ifadeleri içinde yer alan Kaş-Kekova, Mudurnu, Savur, Efes, Harran vb. miras isimleri, "Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olarak...", "Kuruluş izlerini taşıyan Hanlar Bölgesi...", "Yukarı Mezopotamya'da çeşitli uygarlıklara başkentlik yapmış Diyarbakır..." vb. mirasın önemini anlatan ifadeler, bağlaçlar ve alan, bölge, dünya mirası, UNESCO, kazı ve çevre gibi genel ifadeler değerlendirmeye alınmamıştır. Seçim sonucu 16 vizyon ifadesinde 55 adet farklı kelime belirlenmiştir.

2.4.2. Tasnif Aşaması

Bu aşamada içerik analiz yöntemi kullanılarak ulaşılan vizyon ifadelerinde belirlenen kelimelerin hangi miraslara ait olduğu işaretlenmiştir. Dünya Miras Listedeki dokuz miras ve geçici listedeki yedi miras için kelimelerin kullanım sıklığı ve yüzdeleri belirlenmiştir. Seçilen 55 kelime toplamda 150 kez tekrar edilmiştir. Veri analizi için kaynak olacak kelimeler vizyon ifadelerinde yer alan kelimelerin yönetim planlarına göre dağılımı kaydedilerek değerlendirilmiştir.

2.4.3. Kategori Geliştirme Aşaması

Bu aşamada vizyon bildirimlerinde yer alması gereken değerler tablosu incelendiğinde (Tablo 1) araştırmacıların farklı söylemlerle aynı noktalara dikkat çektikleri tespit edilmiştir. Anılan tablodaki vizyon içerikleri dört araştırmacı tarafından incelenip analiz edilerek potansiyel belirten ifadeler, hedef belirten ifadeler ve yöntem belirten ifadeler olarak üç grupta incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Mirasın dünya mirası olma kriterlerini sağlayan özelliklerini vurgulayan kelimeler potansiyel belirten ifadeler; mirasın geleceğe aktarılması ve miras için planlanan çalışmaları vurgulayan kelimeler hedef belirten ifadeler; çalışmalarının nasıl ve kimlerin katılımıyla gerçekleşeceğini belirten ifadeler ise yöntem belirten ifadeler olarak ayrıştırılmıştır. Vizyon ifadelerinde yer alan kelimelerin bu üç gruba göre kategorilendirilmesi Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Vizyon kelimeleri kategorileri

Kategoriler	Belirlenen Kelimeler
Potansiyel Belirten İfadeler	Miras, Kimlik, Doğal, Somut, Somut Olmayan, Değer, Tarih, Birikim, Sosyal, Kültürel, Zengin, Kültürel Miras, Özgün, Üstün, Ünik, Ruh
Hedef Belirten İfadeler	Evensel, Sürdürülebilir, Öncü, Üretmek, Yaşatmak, Ekonomi, Ulaşılabilir, Aktarmak, Korumak, Gelişen, Turizm, Ziyaretçi, Tanınmış, Marka, Uluslararası, Yönetmek, Teşvik etmek, Erişilebilir, Kalkınma, Yaratmak, Bırakmak
Yöntem Belirten İfadeler	Bütüncül, Katılımcı, Paydaş, Herkes, İş birliği, Etkin, Uyumlu, Yenilikçi, Bilimsel, Bilinçli, Eşgüdüm, Şeffaf, Kurum, Teknoloji, Halk, Toplum, Nesil

Tablo 4. Vizyon kelimelerinin kategorilere göre kullanım sıklığı

Kategori	Dünya Miras Listesi			Geçici Liste		
	Kelime Sayısı	Kullanım Sıklığı	Yüzdellik	Kelime Sayısı	Kullanım Sıklığı	Yüzdellik
Potansiyel Belirten	14	29	%31,86	11	28	%47,45
Hedef Belirten	18	40	%43,95	12	24	%40,67
Yöntem Belirten	16	22	%24,17	6	7	%11,86

Tablo 4 incelendiğinde vizyon cümlelerinde 40 tekrarla en çok geçen hedef belirten kelimeler olurken, geçici listede 28 tekrarla potansiyel belirten kelimeler olmuştur. Dünya Miras listesinde potansiyel belirten 14 kelimenin kullanım oranı %31,28, hedef belirten kelimelerde 16 kelime toplamda 22 kez tekrarlanarak oranı %24,17 olmuştur. Geçici listede 11 potansiyel kelimesinin kullanım sıklığı 28, altı kelimenin kullanım sıklığı %11,86'lık oranla yedi olmuştur.

3.1. Potansiyel Belirten İfadeler

Potansiyel ifadeleri olarak kullanılan kelimeler UNESCO listesine giriş kriterleri içinde bulunan üstün evrensel değer ifadesine uygun olarak alanın taşıdığı sosyo-kültürel değeri, zenginliği, tarihi, doğal, somut ve somut olmayan miras birikimini yansıtmaktadır. Tanımlarda geçen üstün evrensel değer, “ulusal sınırları aşacak derecede olağanüstü ve tüm insanlığın şimdiki ve gelecekteki nesiller için ortak öneme sahip kültürel ve/veya doğal değer” (whc.unesco.org) anlamına gelmektedir.

Tablo 5. Potansiyel belirten ifadelerin Dünya Miras Listesi (DML) ve geçici listede kullanım sıklığı

Potansiyel Belirten İfadeler	DML		Geçici Liste		Potansiyel Belirten İfadeler	DML		Geçici Liste	
	f	%	f	%		f	%	f	%
Miras	5	%17,24	4	%15,38	Sosyal	1	%3,44	2	%7,69
Kimlik	1	%3,44	1	%3,84	Kültürel	4	%13,79	4	%15,38
Doğal	1	%3,44	4	%15,38	Zengin	2	%6,89	1	%3,84
Somut	1	%3,44	1	%3,84	Üstün	3	%10,34	0	0
Somut Olmayan	2	%6,89	1	%3,84	Özgün	0	0	2	%7,69
Değer	4	%13,79	4	%15,38	Ünik	1	%3,44	0	0
Tarih	2	%6,89	4	%15,38	Ruh	1	%3,44	0	0
Birikim	1	%3,44	0	0					

Tablo 5 incelendiğinde Dünya Miras Listesinde beş kez tekrarla en çok geçen kelime miras olmuştur. Mirastan sonra değer ve kültürel kelimeleri dört kez tekrar ederek %13,79 oranla en çok tekrar eden ikinci kelimeler olmuştur. Üstün kelimesi %10,34 orana sahipken zengin tarih ve somut olmayan kelimeleri %6,89'luk oranla ikişer kez tekrar edilmişlerdir. Sadece bir kere geçen kimlik, doğal, somut, birikim, sosyal, ünik ve ruh kelimeleri olmuştur. Potansiyel belirten kelime olarak seçilen “özgün” kelimesine Geçici Listede rastlanırken Dünya Listesinde görülmemiştir. Geçici Listede, Dünya Listesinde görülen ünik, üstün ve birikim kelimelerine rastlanmazken bir kere geçen kelimeler %3,84' lük oranla kimlik, somut, somut olmayan ve zengin kelimeleridir. En çok geçen kelimeler dört kez tekrarlanan miras, doğal, değer, tarih ve kültürel olmuştur. İkinci en çok tekrarlanan kelimeler %7,69 oranla sosyal ve özgün kelimeleri olmuştur.

3.2. Hedef Belirten İfadeler

İncelenen yönetim planlarının vizyon cümlelerinde en çok rastlanan kelime UNESCO'nun ana eylem planı olan "korumak" tır. Ülkenin dünya mirasına sahip olması, saygınlık kazanmasıyla birlikte miras için koruma yükümlülüğü alması demektir. UNESCO için koruma, "uluslararası kabul görmüş ve ortak akılla ulaşılmış koruma ve kullanma kriterlerinin öngördüğü uygun davranış şeması" anlamına gelir (UTMK, 2009). Korumak aynı zamanda hedef belirten ifadelerde yer alan yaşatmak, aktarmak ve geliştirmek terimleriyle de yakından ilişkilidir. Hedef belirten ifadelerde alanın evrensel değerlere sahip, ulaşılabilir, sürdürülebilir bir şekilde korunması ve yaşatılması amacını vurgulayan ifadeler kullanılmıştır.

Tablo 6. Hedef belirten ifadelerin Dünya Miras Listesi ve geçici listede kullanım sıklığı

Hedef Belirten İfadeler	DML		Geçici Liste		Hedef Belirten İfadeler	DML		Geçici Liste	
	f	%	f	%		f	%	f	%
Örnek	2	%5	2	%8,33	Sürdürülebilir	4	%10	2	%8,33
Tanınmış	0	0	1	%4,16	Üretmek	1	%2,5	2	%8,33
Marka	0	0	1	%4,16	Yaşatmak	3	%7,5	2	%8,33
Uluslararası	1	%2,5	1	%4,16	Ekonomi	3	%7,5	3	%12,5
Yönetmek	1	%2,5	0	0	Ulaşılabilir	1	%2,5	0	0
Teşvik etmek	1	%2,5	0	0	Aktarmak	3	%7,5	0	0
Erişilebilir	1	%2,5	0	0	Korumak	9	%22,5	7	%29,16
Yaratmak	1	%2,5	0	0	Turizm	1	%2,5	1	%4,16
Bırakmak	1	%2,5	0	0	Gelişen	0	0	1	%4,16
Kalkınma	2	%5	1	%4,16	Ziyaretçi	2	%5	0	0
Evrensel	3	%7,5	0	0					

Tablo 6 incelendiğinde uluslararası ve turizm kelimeleri Dünya Miras Listesinde ve Geçici Listede sırayla %2,5 ve %4, 16'lık oranlarla birer kez, örnek kelimesi %5 ve %8,33 oranlarla ikişer kez geçmektedir. Dünya Miras Listesinde tanınmış ve gelişen kelimeleri geçmezken, Geçici Listede yönetmek, teşvik etmek, erişilebilir, yaratmak, bırakmak, evrensel, ulaşılabilir ve ziyaretçi kelimeleri geçmemektedir. Dünya Miras Listesinde en çok geçen kelime dokuz kez tekrarlanan korumak kelimesi olmuştur. Dört kez tekrar eden sürdürülebilirlik ikinci, üçer kez tekrarlanan %2'lik orana sahip yaşatmak, ekonomi, aktarmak ve evrensel kelimeleri üçüncü en sık kullanılan kelimeler olmuştur. Dünya Miras Listesinde örnek dışında kalkınma ve ziyaretçi kelimeleri de ikişer kez tekrar edilmiştir. Bir kez karşılaşılan kelimeler ise uluslararası, yönetmek, teşvik etmek, yaratmak, bırakmak, üretmek, ulaşılabilir ve turizm olmuştur. Geçici listede en çok geçen kelime %29,16'lık oran ve yedi tekrarla korumak olmuştur. Ekonomi kelimesi %12,5 oranla üç kez tekrar etmiştir. Bir kez geçenler tanınmış, marka, uluslararası, kalkınma, turizm ve gelişen olurken iki kez tekrarlanan %8,33'lük oranla örnek, sürdürülebilir, üretmek ve yaşatmak kelimeleri olmuştur.

3.3. Yöntem Belirten İfadeler

UNESCO'nun kültür sözleşmeleriyle, uluslararası iş birliği için, insan hakları ve değerlerine dayalı bütüncül bir kültür yönetim sistemi kurmak amaçlanmaktadır (UTMK, t.y.). Yönetim planları incelenen mirasların UNESCO'nun bu yaklaşımına dayanarak yönetim planını nasıl yapılacağına yönelik iş birliği, bütüncül, uyumlu, bilinçli etkin vb. ifadeler ve yönetim süreci katılımcılarını ifade eden halk, toplum, paydaş ve nesil gibi kelimeler seçilmiştir.

Tablo 7.Yöntem belirten ifadelerin Dünya Miras Listesi ve geçici listede kullanım sıklığı

Yöntem Belirten İfadeler	DML		Geçici Liste		Yöntem Belirten İfadeler	DML		Geçici Liste	
	f	%	f	%		f	%	f	%
Bütüncül	1	%4,54	1	%14,28	Kurum	2	%9,09	0	0
Herkes	1	%4,54	0		Teknoloji	1	%4,54	0	0
İş birliği	1	%4,54	1	%14,28	Kullanıcı	1	%4,54	0	0
Uyumlu	0	0	1	%14,28	Katılımcı	5	%22,72	1	%14,28
Etkin	0	0	1	%14,28	Toplum	1	%4,54	0	0
Bilinçli	1	%4,54	0	0	Halk	1	%4,54	0	0
Yenilikçi	1	%4,54	0	0	Gelecek kuşak	1	%4,54	0	0
Bilimsel	1	%4,54	0	0	Nesil	2	%9,09	0	0
Eşgüdüm	1	%4,54	0	0	Paydaş	0	0	2	%28,57
Şeffaflık	1	%4,54	0	0					

Tablo 7 incelendiğinde Dünya Miras Listesinde uyumlu, etkin ve paydaş kelimelerine rastlanmamış, geçici listede ise herkes, bilinçli, yenilikçi, bilimsel, eşgüdüm, şeffaflık, kurum, teknoloji, kullanıcı, toplum, halk, gelecek kuşak ve nesil kelimelerine rastlanmamıştır. Dünya Miras Listesinde en çok ulaşılan kelime %22,72'lik oranla beş tekrarla katılımcı kelimesi olmuştur. İkinci en çok geçen kelimeler olan kurum ve nesilin kullanım sıklığı oranı %9,09'dur. Dünya Miras Listesinde %4,54'luk oranla bir kez geçen bütüncül, herkes, iş birliği, bilinçli, eşgüdüm, şeffaflık, teknoloji, kullanıcı, toplum, halk ve gelecek kuşak kelimeleri olmuştur. Geçici listede bir kez geçen bütüncül, iş birliği, etkin ve katılımcı kelimeleri %14,28'lik orana sahiptir. En çok geçen paydaş kelimesi ise iki tekrarla %28,57'lik orana sahiptir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada Türkiye'de bulunan UNESCO Dünya Miras Listesi ve Geçici Listedeki mirasların yönetim planı incelenmiş olup toplam 101 mirastan yedisi Geçici Listedeki üzere 16 yönetim planına ulaşılmıştır. Ulaşılan yönetim planlarında vizyon ve misyon ifadeleri içerik analizi yöntemi ile incelenmiş, sadece dört planda yer aldığından misyon ifadeleri çalışmada kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmada verilerin değerlendirilmesi anahtar kelime belirleme, tasnif, kategori geliştirme ve geçerlilik-güvenirlilik olmak üzere dört aşamada gerçekleştirilmiştir. 16 vizyon ifadesinden 55 anahtar kelime belirlenmiş, bu kelimeler potansiyel, hedef ve yöntem olarak üç kategoriye ayrıştırılmış ve bu kategoriler Dünya Miras Listesi ve Geçici Listedeki çaprazlanmıştır.

Potansiyel belirten kelimeler; alanın mevcut durumu, Dünya Listesi'nde yer alma sebebi ve geleceğe aktarılması gereken özelliğini belirten kelimelerdir. Potansiyel belirten 15 kelime seçilmiştir. Potansiyel belirten kelimeler içinden en çok kullanılan miras kelimesi olmuştur. Miras kelimesini kültürel ve değer kelimeleri izlemektedir. Hedef belirten kelimeler geleceğe dönük hedef ve strateji belirten kelimelerdir. Hedef belirten 21 kelime tespit edilmiştir. Hedef belirten korumak kelimesi 16 yönetim planının tümünde geçerek en çok kullanılan kelime olmuştur. Korumak, alanda yapılan yönetim, planlama ve uygulama süreçlerinin temel hedefini ifade eder nitelikte bir kelimedir. İkinci en çok kullanılan sürdürülebilir kelimesi alan korumasının genel politikasını ifade eder. Ulaşılan yönetim planlarında beş kez geçmiş olan bu kelime, sürdürülebilirlik kavramının giderek önem kazanması ve vurgusunun artması sebebiyle bundan sonra hazırlanacak yönetim planlarındaki vizyon ifadelerinde daha çok kullanılabilir olması beklenmektedir. Yöntem belirten ifadelerde ise yönetim planı uygulama süreçlerinin kimlerle ve hangi yolla yapılacağını belirten 19 kelime tespit edilmiştir. Bunlardan en çok kullanılan ve beş yönetim planında ulaşılan katılımcı kelimesi olmuştur. Potansiyel, hedef ve yöntem belirten

kelimeler içerisinde en çok kullanılan ifade yönetim planlarının hazırlanmasının temel amacı olan korumak olmuştur.

Dünya Miras Listesindeki dokuz yönetim planı ve Geçici Listedeki yedi yönetim planı incelendiğinde Dünya Listesinde yer alan mirasların vizyon cümlelerinde 40 kere geçerek %49,95'lik oranla hedef belirten kelimeler en çok kullanılmıştır. Geçici listede ise 28 tekrarla %47, 45 oranla potansiyel belirten kelimeler en çok kullanılmıştır. Bu veriler doğrultusunda vizyon ifadelerinin Dünya Miras Listesindeki miraslar için hedef odaklı olduğu, Geçici Listedeki mirasların ise alan özelliklerine vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Bu tespitler doğrultusunda Geçici Listedeki mirasların Dünya Miras Listesine geçme istekleri, listede olanların ise listedeki varlıklarını sürdürme istekleri anlaşılmaktadır.

Yapılan çalışma sonucunda ulaşılan ifadelerde hedef ve potansiyel belirten ifadeler alanın önemini ve çalışmanın amacını belirtmek için yeterli nitelik taşıyorsa teorik olarak yapılan çalışmanın uygulama aşaması için yöntem belirten ifadeler yetersiz kalmaktadır. UNESCO tarafından evrenselliği ve potansiyeli tespit edilmiş olan mirasların korunması başlığı altında ana hedeflerine hangi yöntemlerle ulaşacağı vizyon ifadelerinde değinilmesi gereken önemli kısımdır. Çalışmada eksikliği ya da yeterliliği tespit edilen vizyon ifadelerinin gelecek vizyon çalışmalarına örnek teşkil edeceği değerlendirilmektedir. Uzun ve kısa vadede belirli süreçler için hazırlanan yönetim planlarında zamanın koşulları ve koruma eğilimleri ülke stratejileri ve toplum önceliklerinin değişmesine göre revize edilmelidir.

Çalışmada incelenen UNESCO Dünya Miras Listesi ve Geçici Listede çalışmanın yapıldığı Mart 2020 tarihinde Türkiye'de 101 miras bulunmakta fakat sadece 16 tanesinin yönetim planı bulunmaktadır. Alan yönetimi ve devamlılığı için oldukça önemli olan yönetim planlarının her miras için en kısa sürede hazırlanması bir zorunluluktur. UNESCO geçici listesinden Dünya Miras Listesine geçmede ön koşullarından birini oluşturan yönetim planı oluşturulması Geçici Listedeki 83 miras için önemlidir. Ayrıca Dünya Listesindeki 18 mirasın da devamlılığını sürdürebilmeleri için önem taşımaktadır. Yönetim planı olmayan mirasların yönetim planları en kısa zamanda hazırlanmalı, gerekli çalışmalar başlatılmalıdır.

İncelenen yönetim planlarında iki tür yaklaşım olduğu tespit edilmiştir. Kimi vizyon ifadeleri alan yönetimi vurgusu üzerine (DM1, DM5, DM6, DM8, G4, G5), kimi vizyon ifadeleri ise miras vurgusu üzerine oluşturulmuştur. Örneğin İstanbul Tarihi Yarımadası vizyonunda "..... Tarihi Yarımada'nın üstün evrensel değerini koruyan bir Yönetim Plan" olarak geçerken, Çatalhöyük Antik kenti vizyonunda "..... yerel ekonomiye katkı sağlayan bir Dünya Mirası" olarak geçmektedir. Vizyon ifadelerinde bu iki yaklaşımda iki farklı süreç oluşturacaktır.

Yönetim planı çalışmaları öncelikli olarak yönetim planlarını hazırlatan yetkililerden başlayıp yerel belediyeleri, kullanıcıları, ziyaretçileri, mirasın çevresinde yaşayanları yani tüm paydaşları kapsmalıdır. Alanın yönetiminde etkin rol oynayan bu kişilerin alanın sürdürülebilirliği, korunması ve yaşatılması amacıyla doğru kararları almaları açısından etkin koruma ve kullanma bilinçleri yüksek olmalıdır. Bu aşamada alan yöneticisi ve kullanıcılarının bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır. Bunun için yönetim planı başlangıç süreçlerine bilinçlendirme çalışmalarının da dahil edilmesi gerekmektedir. Bu süreçte halkın katılımının sağlanmasıyla alanın korunması yaşatılması ve geleceğe aktarılması sağlanabilir. İncelenen vizyonlarda mirasın bulunduğu alanı 'evrensel koruma ilkeleri doğrultusunda koruyan, yaşatan ve geliştiren bir yönetim planı' ibaresine sık rastlanmaktadır. Fakat mirasın tanıtımına ve farkındalığına ve bilinçlendirmeye yönelik hedef belirten ifadeler nadiren rastlanmaktadır. Mirasın hak ettiği değeri görebilmesi için tüm paydaşların bilinçlendirmesinin bir hedef olarak görülüp vizyon ifadelerinde yer almasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Yönetim planı; vizyon ve misyon ifadeleri ile amaç ve hedeflerden oluşan bir bütündür. Burada vizyon ifadelerinin niteliği, alan için doğru misyonun belirlenmesinden başlayarak, fırsatların ve tehditlerin tümüyle değerlendirilerek, tehditleri ortadan kaldırmak, fırsatları ön

plana çıkarmak adına belirlenen hedeflere kadar planlanmanın her aşamasının titizlikle yürütülmesi sonucunda belirlenir. Alanın özgünlüğü ve biricikliği kanıtlanarak UNESCO listesine giren mirasların mevcut durumları ve özelliklerinin vurgulanması önemlidir. Bu vurgu mevcut durumu içeren misyon cümleleriyle sağlanır. Fakat incelenen 16 yönetim planında sadece İstanbul Tarihi Yarımada, Bergama Çok katmanlı Kültürel Peyzajı, Bursa Cumalıkızık ve Efes mirasının misyon cümlelerine ulaşılmıştır. Özellikle mirasın Geçici Listedeki Dünya Miras Listesine geçmesinde gelecek hedefleri kadar özgün değer vurgularının olduğu misyon cümleleri de önemlidir. Her miras için yönetim planı hazırlanması ve planlarda misyon ifadelerinin de yer alması gerekmektedir.

Türkiye'deki yönetim planlarındaki vizyon ifadelerinin çoğunluğunun, eylem bildirmediği, akılda kalıcı olmadığı, uzun olduğu ve bir kısmında ifade bozukluklarının yer aldığı bu sebeple güncellenmelerinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Araştırma sonucunda ulaşılan yönetim planlarının vizyon ifadelerinden yola çıkarak kültürel miras yönetim planı için genel olarak; vizyon ifadelerinin sürdürülebilirlik teması etrafında mirasın değerinin bilincinde paydaşlarla iş birliği içinde, erişilebilen, öncü, gelişen teknolojiyi kullanan ve turizmle birlikte çevresine ekonomik canlılık sağlayan miras vurguları barındırdığı tespit edilmiştir.

Bir gelecek planı sunan ve kurumların gelecekte olmak istedikleri yeri belirten vizyon cümlelerindeki vurgular alan yönetimi için yol göstericidir. Hedef belirtilen bu ifadeler bir cümle olarak kalmamalı ve eyleme dönüştürülmelidir. Dünya mirasları için vizyon belirlenirken mirasın kültürel, doğal ve karma miras olma durumuna göre, alanın etkilediği ve etkilendiği alanın büyüklüğüne göre değerlendirilmesi, mirasın öne çıkarılması, fırsata dönüştürülmesi ve geliştirilmesi gereken durumların iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Gelecek hedeflerini yansıtan vizyon ifadelerinin olası gelişmeleri öngören vurgulara sahip olması gerekmektedir. Vizyondaki ifadeler yönetim planını kapsamalı ve sığ olamamalı, yönetim sürecinde yapılacak çalışmaları en özlü ve tamamını kapsayacak şekilde aktarmalı, bunu karşılayan kelimeleri içermelidir. Kelimelerin tek başına anlamları dışında birbirleriyle olan bağlamları da önemlidir. Bu çalışmada vizyon ifadelerinde yer alan vurguları belirlemek için kelime analizi yapılmıştır. Çalışmanın oluşturulacak yeni yönetim planlarına ışık tutması hedeflenmiştir.

Vizyon ifadeleri alan yönetimi için slogan niteliğinde ifadelerdir. Yönetim planlanması ve uygulanması aşamalarına dahil olan katılımcılar için doğru slogan seçimi hedefe odaklanmak için yüksek motivasyon sağlamaktadır. Bu çerçevede vizyon ifadelerinin yönetim performansını ne derecede etkilediğini tespit etmek için çalışmalar yapılabilir. Vizyon ifadeleri bir metin olmakla kalmayıp bütün paydaşlarının özümsemesi oldukça önem taşımaktadır. Kültürel miraslarda çalışanların bu vizyon ifadelerini ne kadar farkında olduklarına ve onları ne kadar motive ettiğine ilişkin çalışmalar yapılabilir. Türkiye'deki yönetim planlarındaki vizyon ifadelerinin analizini içeren bu çalışmanın benzeri farklı ülkeler için de yapılabilir ve aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar ile hangi ülkelerde hangi konulara daha fazla önem verildiği hususları tespit edilebilir.

Kaynakça

- Ahunbay, Z. (2009). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul: YEM Yayın.
- Akça, S. (2017). Kültürel miras yönetimi; istanbul tarihi yarımada örneği değerlendirme ve öneriler. *İdealkent*, 8(22), 577-596. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36612/416694>
- Akgemci, T. ve Güleç, H. K. (2009). *İşletmelerde stratejik yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2015, 27 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 26006).

- <https://teftis.ktb.gov.tr/yazdir?599244953B5FB86F1993A975322239D9> (Erişim tarihi: 31.01.2022).
- Ani Kültürel Peyzajı yönetim planı (2015). <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/57313,ani-kulturel-peyzaji-yonetim-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- Aphrodisias Antik Kenti alan yönetim planı 2014-2018 (2012). <http://www.kvmgm.gov.tr/Eklenti/57314,aphrodisias-alan-yonetim-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- Ateş, M. ve Karatepe, A. (2013). Üniversite öğrencilerinin “küresel ısınma” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (27), 221-241. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/474/3901>
- Aygün, H. M. (2011). Kültürel mirası korumada katılımcılık. *Vakıflar Dergisi*, (35), 191-214. Erişim adresi: <https://core.ac.uk/download/pdf/50612813.pdf>
- Ayrancı, İ. ve Gülersoy, N. Z. (2009). Kentsel koruma alanlarının yönetim ve yönetim planı kavramı. *Tarihi çevrede koruma: yaklaşımlar uygulamalar-1* içinde (ss.73-79). Ankara: Mimarlar Odası Ankara Şubesi.
- Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı alan yönetim planı 2017-2021 (t.y.). <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/60103,bergamacokkatmanlikulturelpeyzajialanyonetimplanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 28.03.2020).
- Bursa ve Cumalıkızık yönetim planı 2013-2018 (2013). <http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2012/02/YONETIM-PLANI-2013-TR.pdf> (Erişim tarihi: 28.03.2020).
- Collins, J. C. ve Porras, J. I. (1996). Building your company's vision. *harvard business review*, september-october, 65-77. Erişim adresi: <http://www.tecker.com/wp-content/uploads/2011/07/CollinsBuildingVisionSept96.pdf>
- Çatalhöyük Neolitik Kenti yönetim planı (2013). <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/57316,catalhoyuk-neolitik-kenti-yonetim-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- Dalay, İ., Altunışık, R. ve Coşkun, R. (2002). *Modern yönetim yaklaşımları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Demirçivi, B. M. (2017). Göreme millî parkı ve kapadokya kayalık bölgeleri'ne ilişkin unesco raporu değerlendirmeleri ve öneriler. *Turizm Akademik Dergisi*, 4(2), 91-106. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/touraj/issue/33509/356565>
- Diñer, Ö. (1998). *Stratejik yönetim ve işletme politikaları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı alan yönetim planı (t.y.). <https://kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/57317,diyarbakir-yonetim-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- Durmuş, E. İ. (2019). *Unesco geçici listesine alınan kasaba köyü mahmutbey camii ve kastamonu turizmine yönelik değerlendirmeler* (Yüksek lisans tezi, tez no: 564710). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Efes yönetim planı 2014-2019 (t.y.). <http://kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/57319,efes-yonetim-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 28.03.2020).
- Ervin, J., Sekhran, N., Dinu, A., Gidda, S., Vergeichik, M. ve Mee, J. (2010). *Protected areas for the 21st century: lessons from UNDP/GEF's portfolio*. New York: United nations development programme and montreal: convention on biological diversity.

- Gay, L. R., Mills, G. E ve Airasian, P. W. (2012). *educational research: competencies for analysis and applications (tenth edition)*. Boston: Pearson.
- Göbekli Tepe alan yönetim planı (2017). <http://www.kvmgm.gov.tr/Eklenti/57320,gobekli-tepe- alan-yonetimi-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- Güneş, G. (2011). Korunan alanların yönetiminde yeni bir yaklaşım: katılımcı yönetim planları. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(1), 47-57. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebd/issue/4857/66810>
- Güzelcik, E. (1999). *Küreselleşme ve işletmelerde değişen kurum imajı*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Harran yönetim planı 2016-2021 (2016). <http://www.kvmgm.gov.tr/Eklenti/68245,uyup-harran-yonetim-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- IUCN (2011). *About IUCN. What is a Protected Area*. <http://www.iucn.org> (Erişim tarihi: 23.02.2020).
- İstanbul Tarihi Yarımada yönetim planı (2018). <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/tya/samples/magazine/slider.html#page/1> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- Karaman, A. (2005). *Vizyon yönetimi nasıl ve niçin?*. İstanbul: IQ Yayıncılık.
- Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel yönetim planı 2014-2017 (t.y.). https://webdosya.csb.gov.tr/db/tabiat/eduardosya/Kas_Kekova_YP.pdf (Erişim tarihi: 28.03.2020).
- Kaya, K. ve Tuna Uysal, M. (2017). Transformation of management mentality to action in managers. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (56), 97-115. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/30714/328524>
- Kılıç, M. (2010). Stratejik yönetim sürecinde değerler, vizyon ve misyon kavramları arasındaki ilişki. *Sosyoekonomi*, 81-97. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyoekonomi/issue/21073/226882>
- Kocabaş, A. (2012). Urban conservation and regeneration in Istanbul's historic peninsula, progress and new challenges. *The sustainable city VII* içinde (311). Bostan: WITpress.
- Kommagene Nemrut yönetim planı 2017 (2017). <http://nemrut.org.tr/wp-content/uploads/2017/08/kommagene-numrut-yonetim-planipdf.pdf> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mudurnu Kültürel Miras Alanı yönetim planı 2014-2018 (2014). <http://www.kvmgm.gov.tr/Eklenti/57321,mudurnu-kulturel-miras-yonetim-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 16.03.2020).
- Muslu, Ş. (2014). Örgütlerde misyon ve vizyon kavramlarının önemi. *Emek ve Toplum*, 150-171. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hakisderg/issue/7577/99505>
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nicel ve nitel yaklaşımlar I-II. Cilt 5*. İstanbul: Yayın Odası.
- Ocak, M., Güler, M. ve Basım, H. (2016). Türk savunma sanayi firmaları vizyon ve misyon ifadelerinin içerik analizi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 503-516. DOI: 10.18657/yecbu.83864
- Savur yönetim planı 2016-2021 (2016). <http://www.kvmgm.gov.tr/Eklenti/68248,uyup-savur-yonetim-planipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 28.03.2020).

- Şahin, S. Z. (2013). Ankara kentinin UNESCO dünya miras alanı adaylığı için bir öneri ve eylem planı. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 36-50. Erişim adresi: https://jag.journalagent.com/jas/pdfs/JAS_1_1_36_50.pdf
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (t.y.a). Samsun Kızılırmak Deltası Sulak Alan ve Kuş Cenneti Doğal Sit Alanları yönetim planı 2019-2023. https://webdosya.csb.gov.tr/db/tabiat/icerikler/k-z-l-rmak_yp_tr-20180921095516.pdf (Erişim tarihi: 18.03.2020).
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (t.y.b). Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi yönetim planı 2014-2018. [https://webdosya.csb.gov.tr/db/tabiat/edirdosya/tuz%20golu-4\(1\).pdf](https://webdosya.csb.gov.tr/db/tabiat/edirdosya/tuz%20golu-4(1).pdf) (Erişim tarihi: 18.03.2020).
- Tunçer, M. (2013). Mardin'in korunması ve UNESCO dünya miras listesi'ne girmesi. *İdealkent*, 4(9), 94-113. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36682/417575>
- Uluslan, E. (2016). Türkiye'de kültürel miras alanlarında yönetim planlaması deneyimi. *İdealkent*, 7(19), 372-401. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36795/419439>
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu (t.y.). *Dünya kültürel ve doğal mirasın korunmasına dair sözleşme*. <https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177> (Erişim tarihi: 24.03.2020).
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Somut Kültürel Miras İhtisas Komitesi (2009). *Türkiye'nin dünya miras alanları koruma ve yönetimde güncel durum*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- UNESCO. (t.y.). <https://whc.unesco.org/> (Erişim tarihi: 11.02.2020).
- Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2010). *İşletmelerde stratejik yönetim*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2013). *İşletmelerde stratejik yönetim*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (genişletilmiş 10. baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı: %25
2. yazar katkı oranı: %25
3. yazar katkı oranı: %25
4. yazar katkı oranı: %25